

Izhajajo vsak petek. — Uredništvo in upravnništvo (začasno): Ljubljana, Knafljeva ulica 18. — Naročnina za mesec 6 Din, četrtletno 18 Din.

Štev. 3.

Urejuje: Redakcijski odbor.

Leto IV.

Za enotno rudarsko organizacijo.

Na znano naše odprto pismo o tej najaktualnejši in najnujnejši zahtevi delovnega pokreta v Sloveniji, poklicane organizacije niso še odgovorile. Odgovoril je pač s. Uratnik kot tajnik Stokovne komisije. Mi smo to začetni razgovor svoječasno že priobčili. V ustnem pogovoru z odločilnimi člani centralnega odbora ZRD smo tudi dobili zagotovilo, da bo ZRD ukrenila glede tega vse potrebno. »Glas Svobode« in »Stokovna Borba« sta o stvari doslej molčala. Ker pa prizadeji rudarji vedno odločnejše zahtevajo, da se pride naprej iz tega mrtvila k združitvi v enotno rudarsko organizacijo, ki bo edina vživala zaupanje vseh rudarjev in bo tudi dovolj močna, da izbojuje rudarjem boljše delovne pogoje, se je zdaj oglašila tudi »Stokovna borba« (z dne 15. januarja t. l.) s sledečim člankom:

Za enotno rudarsko organizacijo.

(Stokovni komisiji in »Delavskim Novicam«). — Zveza Rudarskih delavcev je ob vsaki priliki povdarjala neobhodno nujnost enotnih stokovnih organizacij in kazala na veliko škodo, ki jo trpi delavstvo vsled razcepljenosti stokovnih organizacij. Podvzela je že tudi več poiskusov združenje tudi dejansko izvesti z razrednimi rudarskimi organizacijami, ker le s takimi je mogoče izvršiti organizatorično združenje. Vsi tozadevni poskusi pa so ostali brezuspešni, ker se pristaši neodvisnih stokovnih organizacij, ki tvorijo večino rudarskega proletarijata, ne morejo reformističnim birokratom na ljubo podvreči Amsterdamu, kar zahteva Unija slovenskih rudarjev.

Ponovno izjavljamo, da smo vsak čas pripravljeni ujediniti se z razrednimi organizacijami na sledeči podlagi:

1. Priznanje načel nepomirljivega razrednega boja.
2. Proletarska demokracija v organizaciji. — Priznanje sklepov kongresa ujedinitja z vsemi posledicami.
3. Mednarodno pripadnost določi prvi redni kongres vseh združenih stokovnih organizacij.

Kakor smo na eni strani prepričani, da je taktika amsterdamske internacionale nerazredna, tako tudi priznavamo, da je za nas v SHS udruženje stokovnih organizacij važnejše, kot pa vprašanje mednarodne pripadnosti.

Zato izjavljamo, da se bomo pokorili sklepom kongresa tudi takrat, če bi večina sklenila pristop k amsterdamski internacionali.

Če je tudi Uniji slovenskih rudarjev ujedinitje in enotnost stokovne organizacije važnejša, kot pa vprašanje mednarodne pripadnosti, bo ujedinitje v doglednem času mogoče izvesti, ker je vprašanje mednarodne pripadnosti bila ona sporna točka, pri kateri so se tozadevna pogajanja v aprilu 1923 razbila.

Na organizatorično združenje s krščanskimi in narodnimi socialisti ne moremo misliti, dokler odklanjajo načela razredne borbe.

Možen pa je s temi organizacijami skupen nastop za doseg gotovih konkretnih ciljev, ki so nam skupni. In vpostavitve takega skupnega akcijskega odbora rudarjev je predvidena v okviru enotnega akcijskega odbora za obrambo pravic ročnih in duševnih delavcev.

Čim se Unija slov. rudarjev izjavi k našim že davno poznanim predlogom, so mogoča pogajanja in pripravljeni smo sklicati nato kongres ujedinitja rudarjev.

Odklanjamo pa vsako vmešavanje

sumljivih tendencijoznih posredovalcev, kakor na drugi strani pozdravljamo vsakogar, ki hoče brez zahrbnih namenov pomagati pri delu za vpostavitve enotne stokovne rudarske organizacije.

Dasi ne vemo, kdo je sestavil ta odgovor in kdo stoji za tem člankom, in če abstrahiramo nekatere zafrkacije, ki se jih gotovi krogi ne morejo odvaditi ter nepotrebnosti balast v tem članku, vendar tega odgovora ne smatramo za popolnoma negativnega, ako je iskreno mišljen. Jasno je:

1. Da skupna rudarska organizacija ne sme biti tkzv. žolta, ki izdaja delavske interese, ampak mora stati na razrednem stališču; t. j.: ona mora imeti v svojem boju pred očmi le interes rudarjev in celokupnega delovnega ljudstva. Za doseg okrepitve rudarskega delavstva in za gospodarsko ojačanje delavskega razreda se mora posluževati vseh uspešnih sredstev, navedenih v programu, t. j. takih sredstev, ki vodijo k napredku in zmagi organizacije, ne pa v njen poraz. Od tega razrednega stališča ne sme nikoli odnehati in je torej v dejanju nepomirljivo razredno-bojevna. Na besede, ki so včasih puhle in je za njimi le nepotrebno strašilo in izzivanje o nepravem času, se pri tem ni ozirati.

2. Gotovo je tudi, da mora v organizaciji vladati načelo proletarske demokracije in da se morajo sklepi kongresa ujedinitja priznati z vsemi posledicami.

3. Ravnotako naj vprašanja mednarodne pripadnosti ne rešujejo samo voditelji, ampak redni kongres združene rudarske sindikalne organizacije. Ali Amsterdam ali Moskva, ali pa začasno nikjer, to naj določi članstvo samo potom kongresa.

S tem tolmačenjem se strinjamo. Mi kot nestranski delavski list, ki neprestano povdarjamo, da je za

ozdravljanje delavskega pokreta nujno potrebno najprej sindikalno združenje, smo pripravljeni za doseg združitve rudarskih stokovnih organizacij in nato še ostalih delavskih sindikatov prenesti vse žrtve in mirno prenesti grdo in očitno krivico, ki jo nam nekateri delajo iz nepoučenosti ali pa iz zlobe. Potrebno je vse storiti, samo da pride do realizacije te vzvišene misli in nujne potrebe.

Sindikati so za vse delavce ene stroke oz. ene industrijske panoge, zato mora iz njih izginiti strankarsko sovraštvo. To naj se obravnava v političnih strankah, ki imajo za to veselje. Vzemimo si za primer organizacijo tiskarjev, ki združuje v sebi vse delavstvo te stroke.

Glavno pri akciji za združenje stokovnih organizacij in specijelno za združenje rudarjev v enotnem sindikatu pa je iskrenost in odkritost. Ena organizacija ne sme iti za tem, da bi prevarala in kompromitirala drugo. Če bo vladal resen namen in lojalnost, bo združitve kmalu perfektna.

V prihodnji številki se povrnemo k tej temi.

Uredništvo.

A. C.:

Delavstvu Slovenije.

(K obletnici smrti dveh voditeljev nemškega delavstva.)

K peti obletnici smrti ss. Karla Liebknechta in Roze Luksemburgove moramo konstatirati, da je delavno ljudstvo veliko bolj razkropjeno nego ob četrti obletnici. Četrto obletnico smrti proletarskih mučnikov smo slavili v nadi, da se celokupni proletarski razred Jugoslavije postavi na branik za svoje najosnovnejše življenske pravice, da združen proslavi na dostojen način peto obletnico. Ali žal — temu ni tako. Karl Liebknecht in Roza Luken-

LISTEK.

Emil Zola:

Germinal.

Prevel . . .
(Nadaljevanje.)

Naenkrat je pogledala Katarina okrog sebe. Chaval jo je speljal v requillarske razvaline in mrzaj jo je preletel, ko je zagledala pred sabo sence podrtega hangarja.

»Oh ne, oh ne,« je mrmrala, »lepo te prosim, pu-sli me!«

Strah pred moškimi ji je stezal prsi, strah, ki napne mišice v nagonu obrambe celo takrat, ko so dekleta voljna in ko čulijo zavojevalno približanje moškega. Njeno devišstvo, ki sicer ni moglo zvedeti nič novega, se je vendar balo, kakor bi mu grozil nek udar, neka rana, katere nepoznanih bolečin se je bala.

»Ne, ne, ne maram! Saj ti pravim, da sem še premlada. Zares, pozneje, ko bom vsaj zrela!«

On pa je mrmral tiho:

»Trapa! Cesa se pa bojiš? Kaj pa te to briga?«

Pa ni govoril dalje. Pograbil jo je trdno in jo zagnal na hangar. Padla je vznag na vrvi, se nehala braniti in sprejela moškega pred dobo s listo prirojeno podvržljivostjo, ki je last dekletom njene pasme. Njeno prestrašeno stokanje je zamrlo, slišati je bilo le še divje sopenje moškega.

Štefan je poslušal, ne da bi se ganil. Zdaj je videl komedijo in postalo mu je slabo. Potem se je začudil, ko je videl, da sta naenkrat vstala. Zdelo se je, da

gresta proli vasi kot on. Moški je prijel dekle in jo priliskal nase ter ji šepetal v tilnik. Bilo je, kakor da se ji mudi, hotela je iti domov in se jezila, da se je tako zamudila.

Sedaj se je zahotelo Štefanu, da bi videl obraze. Pa njegov korak je postal počasen in končno se je skril v senci. Omolica se ga je prijel, ko je spoznal Katarino in Chavala. Najprej je pomišljaj: Kaj je to ona, to dekle z modrim frakom in s čepico? Pa nehal je dvomiti, ko je videl njene jasne oči. Cipal Čulil je divjo potrebo, da se maščuje nad njo brez vzroka in jo je zaničeval.

Počasi sta odšla Katarina in Chaval. Nista vedela, da ju je opazoval; Chaval jo je pridrževal in jo poljubljal za ušesi, ona pa je začela stopati počasneje vsled njegovih poljubov in se smejala. Štefan je bil prisiljen, da je moral iti za njima; bil je divji, ker sta mu zastavljala pot in je vsled tega moral gledati stvari, ki so ga gnale v obup. Torej je bilo res, kar mu je davi zatrjevala: ni bila še priležnica nikogar; in on ji ni verjel in se je je oropal, da ne naredi tega, kar je storil oni! In on je pustil, da so mu jo odnesli pred nosom in šel v svoji neumnosti tako daleč, da se je umazano zgražal, ko ju je videl. Vsled vsega tega je postal nor, stiskal je pesi in bi bil požrl tega človeka.

Sprehod je trajal pol ure. Ko sta se približala Chaval in Katarina Voreuxu, sta začela iti še bolj počasi in sta se ustavila dvakrat ob prekopolu, trikrat ob kopi, oba sedaj zelo vesela in razigrana. Štefan se je moral tudi ustavljati in delati iste postaje, če ni

hotel, da ga opazila. Silil se je, da bi ga navdal samo en brutalen kes: da ga bo to izučilo, kako je treba postopati z dekleti iz boljših hiš. Za Voreuxom, ko bi bil lahko šel večerjati k Rosseneurju, je šel še vedno za njima, spremljal ju je do vasi in čakal v temi četrt ure, da pusti Chaval Katarino domov. In ko je bil gotov, da nista več skupaj, je šel daleč po marchionnski cesti, brez misli in preveč žalosten, da bi se lahko zaprl v svojo sobo.

X.

Drugi dan in naslednje dni je začel Štefan znova z delom v rovu. Privadil se ga je. Njegovo življenje se je uredilo pri tem novem delu in novih običajih, ki so se mu zdeli spočetka tako težki. En sam dogodek je prelrgal enoličnost prvih štirinajst dni, prehodna mrzlica, ki ga je vrgla za osemindeset ur na posteljo ter mu lrla kosti in žgala glavo. Bilo je to mučeništvo vajeniške dobe, posledica čezmernega napora, ki je od njega kmalu okrevale.

In dan je tekel za dnevom, tedni, meseci so bežali. Zdaj je vseljal kot njegovi tovariši ob treh, pil svoj čaj in jemal s seboj svoj kruh, namazan z maslom, ki mu ga je pripravila Rosseneurka. Ko je šel proti jami, je redoma srečaval starega Trdoživa, ki je šel k počitku. Nosil je čepico, hlače, porhasto jopo — prezebal je in si grel hrbel pri velikem ognju v baraki.

Omara se je spuščala vsak dan v globino, telebnila kot kamen v kaki luknji, ne da bi Štefan obrnil glavo in videl, kako izginja dnevna svetloba. Nikdar ni mislil na kak nenaden padec, mirno se je spuščal

burgova sta morala leči v prerani grob radi zavratnega umora — od strani plačanih tolp Eberta, Scheidmana in Noskeja. Tudi proletarijat Jugoslavije je bil zavrato napaden od raznih Ebertov, Scheidmanov in Noskejev, ki se drže na Turjaškem trgu. Toda proletarijat Jugoslavije ni umrl na prizadejani rani, ampak te neštne proletarske mase so danes za eno skušnjo bogatejše. Proletarijat Jugoslavije stopa danes v duhu k grobu velikih nemških prvobornikov s trdno zavestjo, da ne sme več dopustiti, da bi mu izdajalci padli v hrbet.

Ob peti obletnici stopa proletarijat zopet na noge, da vojuje boj, ki je odločilnega pomena. Ta boj naj gre v prvi vrsti proti krvnikom delavskega razreda, ki so napravili delavski razred v minulemu letu nesposobnega vsakršnih večjih akcij in pomagali buržuaziji, da je opala ta proletarijat še onih pravic, ki si jih je v teku let v težkih bojih priboril. Najdoslojnejše proslavimo ta dan, ki je zapisan s krvjo v zgodovini proletarskega razreda, če širimo idejo združitve celokupnega proletarijata, ki ima prej ali slej bojevali odločilni boj. Proletarijat Slovenije proslavi ta zgodovinski dan s tem, da razširja »Delavske Novice«, ki stoje na čelu proletarijata Slovenije.

Rudarsko delavstvo je storilo svoje proletarsko dolžnost! Zavedajoč se svoje velike naloge, ki jo ima izvesti v bližnjih dneh, je stopilo v krog »Delavskih Novic«. Rudarsko delavstvo je spoznalo krvnike delavskega razreda, zato jim je na ta veliki dan obrnilo hrbet in začelo z akcijo enotne fronte. Cepljenje, ki so ga povzročili razni Eberti v Ljubljani, je priklopelo do vrhunca, zato jih je tudi obsodilo v zgodovino pozabljenosti.

Kakor je zaklical Karl Liebknecht »Naprej! — kljub vsemu!« tako kliče moji danes »Naprej! — kljub vsemu!« in preko glav krvnikov delavskega razreda, da izvršimo ujediničenje celokupnega delavskega razreda. Tudi železničarji se zavežajo svoje velike naloge do enotne železničarske organizacije in so sklenili, da vstanejo in se postavijo na trdne noge, ki imajo v kratkem času skupno z ostalim delavstvom stopiti v boj, da maščujejo kri, ki je bila prelita v januarskih dnevih leta 1919.

Kri, ki je tekla v januarskih dneh, poraja sadove, ki se imajo pokazati v bodočnosti. Karl Liebknecht in Rosa Luxemburgova sta telesno legla v grob, duh pa živi življenje nesmrtnosti in se širi med vedno večje številu brezpravnih in ponižanih.

sprejemnice oddal »Zvezi« sami. — Belgijski konzulat v Zagrebu pa ni hotel podpisati na rudarske polne liste vizuma, kar je dr. Dimnik sporočil vodstvu belgijskega rudnika in ga naprosil, da naj pošle svoje vladne doseže, da bo belgijski konzulat dajal vizume. Rudar Amon, katerega je tudi to pisal, mu je odgovoril, da naj gredo delavci kar brez vizuma v Belgijo, češ, da se pride čez Francijo lahko brez vizuma, čez nemško mejo pa na ta način, da se ne pelje z vlakom, marveč z električno železnico ali pa da se gre pri obmejnih postajah peš čez mejo. Dr. Dimnik je vse to točno naznanil »Zvezi« in tudi poedinim delavcem. Med tem časom pa so začeli pisati rudarji iz Francije, da so na Francoskem silno zadovoljni. Kot primer objavljamo nižje pismo s. Martina Pajlerja, bivšega predsednika podružnice ZRD v Rajhenburgu. Vsled tega so tudi Trboveljci sklenili, da pojdejo na Francosko. Sprejemnice so bile že vse razdeljene, ko so prišli Kolšek, Pristav in Salamon iz zaporov. Toda ti so rudarjem odvezeli ne le sprejemnice za Francosko, marveč tudi za Belgijo, tako da nekateri odpušteni delavci niso mogli oditi, ker so si li gospodje sami vzeli kar po dve sprejemnici. Pravni zastopnik ZRD se v te stvari ni hotel vmešavati, ker je smatral to stvar, ko je enkrat izročil sprejemnice »Zvezi«, za interno zadevo »Zveze«. Pristav, Salamon in neki so ga nato naprosili, da bi jim posodil 20.000 K. On jim toliko ni mogel posoditi, pač pa jim je posodil 15.000 kron in sicer na ime Jožefa Viščka. Od tega časa, ko so odpotovali, ni dobil od njih nobenega glasu, pač pa je slišal v Trbovljah, da je hotel Princ z nekim tovarišem čez belgijsko mejo, da sta bila pa zadržana. Amon mu je pa pisal šele pred par dnevi, da so prišli nekateri trboveljski rudarji le čez mejo ter da delajo sedaj v Belgiji, da pišejo nekateri, da je delo v francoskem rudniku Tucqueneux težko; rudarji pa pišejo v Trbovlje, Hrastnik in Rajhenburg, da je delo v resnici težko, da je pa zato plača dobra in da so z vsem zadovoljni. Pripomniti je, da so v Franciji rudarji plačani mnogo bolje, kakor pa profesionalisti, ki imajo rudarji približno 22 frankov srednje plače, profesionalisti pa le okoli 14 frankov. Stvar bo pač taka, da so rudarji, ki so vajeni težkega dela, zadovoljni na Francoskem, da pa delavski voditelji, ki takemu delu niso vajeni, na Francoskem ne morejo biti zadovoljni. — V to »črno sužnjost« pa jih, kakor vidimo, ni spravil ne dr. Dimnik in ne »Zveza rudarskih delavcev«, v kateri so si prilastili sprejemnice, ki so bile popisane že za druge rudarje.

Pismo rudarja Martina Pajlerja iz Tucqueneux.

Tucqueneux, 20. 12. 1923.

... Najprvo Vas prosim, da mi oprostite, da nisem mogel zadnjo uro ostati. Ako bi le en teden poprej bilo na jasem, potem bi bilo vse drugače, kakor pa zadnjo minuto. Pa saj še danes lahko rečem, da sem vsem onim hvaležen, kateri so pomogli nas pregnati iz domovine. Pregnali so nas iz sužnosti na prostost, ali iz pekla v raj. Kraji so tukaj zelo lepi, klima mila. Ceste in pota naj si pridejo naši slovenski župani pogledat, da se bodo naučili dolžnosti, katere vsak občinski odbornik prevzame. Delavci stanujejo vsak za sebe, imajo 3 do 4 sobe z vodovodom in električno razsvetljavo, potem vsak svoj veliki vrt in hlev, ker tukaj ima vsak rudar svinj, kokoši, kozo ali pa ovce. Delavci imajo svoj kino, ki je brezplačen za delavce. S tem vidite, da tukaj boljše skrbi rudnik za svoje, kakor pa Trboveljska. Na prvi pogled se že vidi, da je delavstvo splošno zadovoljno. Revolucijonarnega govorjenja še dosedaj nisem zapazil. Slovenci so tukaj priljubljeni, že zavoljo našega pelja in korajže, ker Francoz ne ljubi sitnega in potuhnjene. Delo je v resnici težko, ali pa tudi hrana je po tem, da se lahko dela. Hrana stane za samca 7 frankov, v najboljšem hotelu do 8 frankov. Zasluzi se pa okoli 22 frankov. Zasluzek je primeren proti draginji. Samo francoščina me muči, ki je nisem zmožen. To oviro pa mislim kmalu premagati, saj mi Slovenci se lahko učimo. Včeraj so Vam zopet sprejemnice poslali; prosim Vas, izročite tudi nekaj v Rajhenburg, katerim sem jaz obljubil poslati. Sedaj pa s srčnim pozdravom Vam hvaležni

Pajler Martin

Tucqueneux, C. de la gare 32
Meurthe-Moselle (France).

Zadnje pismo s. Martina Pajlerja.

Tucqueneux, 7. jan. 1924.

Hočem Vam tudi obširnejše tukaj naše razmere orisati, s tem boste potem lahko sami sklepali, ako smo mi tukaj zadovoljni. Da je nekdo v Trbovlje pisal in da ni zadovoljen tukaj, mi je tudi znano in ga tudi poznam, kakor ga tudi Vi sami poznate. Je pač en star kričar. On je moral misliti, da mu bodo v Franciji pečen golobi po zraku v gollanec leteli in pa da bo po cesti franke pobiral. Tega se pa morda ne spomni več, da je moral v Trbovljah stradati. Med vsemi Slovenci, kar jih je tukaj, ne čujem priobč, in večinoma so vsi zadovoljni. Kakor Vam je že znano, se zasluži tukaj povprečno 22 frankov. Samski plačajo okoli 7—8 in 9 frankov na dan za hrano. 1 kg go-

Resnica o naših rudarjih na Francoskem in v Belgiji.

Kot smo to v zadnji številki »Del. Novic« napovedali, prinašamo danes obširnejšo ugotovitev o dejanskem stanju glede izseljevanja naših rudarjev v Francijo in Belgijo. Mnenja smo, da se z demagogijo in lažjo ne pride nikamor naprej in da ni v interesu konsolidacije delavskega razreda, če se namenoma črni ljudi, ki se jim ne more nič drugega očitati, kot da so se povsod pošteno zavzemali za stvar rudarjev. Manj laži in sovraštva, pa več poštenosti in pravičnosti! Sedaj pa k sami zadevi!

Se med štrajkom ali ob koncu štrajka je dobil s. Bedenek iz Hrastnika zase in za par svojih tovarišev sprejemnice francoskega rudnika Tucqueneux. Ti so dr. Dimnika prosili, da bi jim izposloval kot zastopnik rudarske »Zveze« polne liste. Bilo je to neko nedeljo, ko je bilo pri njem zelo mnogo delavcev in njihovih zaupnikov, ki so tudi izrazili željo, da bi šli na Francosko. On jim je rekel, da bo kot zastopnik »Zveze« pisal na vodstvo rudnika, ki je dal sprejemnice Bedeniku in tovarišem. Pri tej priliki mu je pa pokazal nek rudar tudi pismo slovenskega rudarja Amona, ki dela pri nekem

belgijskem rudniku in ki je poročal, da bi tudi rudnik, pri katerem je zaposlen, sprejel slovenske delavce. Ker pozna Amona mnogo trboveljskih rudarjev in ker je ta v tem pismu pripovedoval, da se njemu in drugim slovenskim rudarjem v Belgiji dobro godi, so naprosili dr. Dimnika kot pravnega zastopnika ZRD, da piše za nekateri tudi po sprejemnice za ta belgijski rudnik. On se je nato obrnil na vodstvo francoskega rudnika: Société des Acieries de Longwy Tucqueneux Minés de Tucqueneux in belgijskega rudnika: Société Anonyme des Charbonnages de Winterslag Genck ter je dobil od obeh okoli 50 sprejemnic. S. Martin Pajler je bil že v Belgiji in je odsvetoval, da bi šli rudarji v Belgijo, češ, da je tam delo težko, da so belgijski rudarji zelo pridni in inteligentni in da drugih delavcev nimajo radi, da so tudi Belgijci zaprti ljudstvo itd. Rajhenburčani in Hrastničani so se radi tega odločili za Francijo, dočim so pa Trboveljčani bili za Belgijo. Pravni zastopnik ZRD je samo spočetka delil sprejemnice, dokler ni »Zveza« začela funkcionirati. Takoj, ko je začela »Zveza« funkcionirati, je vse

nizdol proli sencam, v plohi dežja. Na kilometre pod zemljo se je tako privadil, da jih je lahko prehodil brez svetilke in držal roke v hlačnih žepih. In vedno so se kazale iste postave: delovodja, ata Mouquet s konjem, Beebrt na vozu, Jeanlin capljajoč za njim, debela Mouque in suha Lidija, ki sta porivali svoja vozička.

Sčasoma je tudi manj trpel vsled vlage in dušljivega zraka v rovu. Brez težave je vdihaval prah premoga, videl razločno v temi, se čisto mirno polil in se navadil občutka, da nosi od zore do mraka premočeno obleko. Sicer pa ni nerodno trafil svojih moči, postal je tako priročen, da so vsi strmeli. Po treh tednih je veljal za najboljšega vozača; nobeden ni znal poriniti tako spretno svojega vozička do strmine. Mala poslava mu je omogočala, da se je preril povsod, in njegove roke, ki so bile tako nežne in bele, kot da so ženske, so bile take, kot bi skrivale pod nežno kožo železo. Priževal se ni nikdar, bržčas, ker je bil preponosen. Očitali so mu samo, da ne pozna šale in vzame takoj resno, če bi se ga hotel kdo iz šale dotakniti.

Zlasti Maheu je dobro govoril o Stefanu, ker je imel respekt pred dobro izvršenim delom. Poleg tega je čutil kakor vsi drugi, da je ta dečko bolj izobražen kot on. Znal je brati in pisati, risati po predlogah, delati načrte; govoril je o stvarih, o katerih niso imeli pojma svoj živ dan. Ravno tako se je čudil Maheu, s kakim pogumom in voljo se je fant zagrizel v premoč, da ne gane od glada. Bil je prvi od lislih, ki so jih pobrali na cesti in ki so se hitro privadili življenja v rovu. Zato ga je dodelil Maheu, ker je bilo

delo nujno in ni hotel pogrešati nobenega kopača, k obrambnemu delu, ker je bil prepričan, da bo izvršil delo dobro in točno. Delovodje so tu vedno iskali dlake v jajcu. Ko pa je izvršil Stefan podorna dela brez prikora s strani teh gospodov, mu je rad zaupal Maheu ta dela. Čeprav so bili torej gospodje zadovoljni, so vendar opozarjali, da bo podvzela družba radikalne korake. Tako je šla stvar svojo pot; pritaženo nezadovoljstvo je vladalo v rovu. Maheu sam, ki je bil sicer tako miren, je začel stiskati pesti.

Prišla je pomlad. Nekega dne je pihnil Stefanu pri izhodu iz rova mil aprilski zrak v obraz, duh po sveži zemlji, po svežem listju, čistem zraku; in pomlad je postajala gorkejša od dne do dne. Dnevi so se daljšali. Če je šel zjutraj zgodaj od doma, ga ni več mrazilo. Zlato nebo je osvetljevalo Voreux. Z ravnine je pihal gorak veterček. Visoko v zraku so žvrgolili škripančki. V juniju je bilo žito že visoko. Neskončno morje, ki ga je zvalovil najmanjši dih vetra, je raslo od dne do dne. Topoli so ozeleneli, travniki zažareli rož, povsod je ktilo življenje iz zemlje, on pa je pod njo, tam doli, poginjal od truda in revščine.

Če je šel sedaj Stefan ob večerih na izprehod, ni več srečaval zaljubljenih parčkov za kopo. Šel je za njihovo sledjo v žito, uganil njih gnezda po gugajočem se klasju in maku. Pa vsi ti parčki, kakor n. pr. Caharija in Filomena, Jeanlin in Lidija, ga niso prav nič brigali. Samo kadar je videl Katarino in dolgega Chavala, mu ni bilo vseeno. Dvakrat jih je spet srečal.

»Gospa Rosseneur, dajte mi vrček. Danes ne grem na izprehod, tako mi je, kot da imam polomljene noge.«

In obrnil se je k tovarišu, ki je ponavadi sedel zadaj pri mizi in gledal v zid.

»Suvarin, ne bi spil z mano vrčka?»

»Ne, hvala.«

Stefan se je spoznal s Suvarinom, ker sta bili njih sobi druga poleg druge. Bil je strojni ključavničar v la Voreuxu in stanoval v opremljeni sobi. Bilo mu je kakih trideset let, bil je slaboten, svelolas, lepega obraza, ki so ga obkrožali dolgi lasje in neznatna brada. Beli špičasti zobje, ozek nos in tenke ustnice, rožnata polt, vse to je tvorilo deklško zunanjost, izraz izbrane milobe, ki jo je molil siv odsev njegovih jeklenomodrih oči s svojimi bliski. V svoji sobici ni imel kot reven delavec ničesar, razen zaboja s papirjem in knjigami. Bil je Rus. Govoril ni nikdar o sebi, razne govorice so šle o njegovi osebi.

Prve tedne je kazal proti Stefanu neizmerno oddaljenost. Tudi pozneje ni bilo Stefanu mogoče, da bi govoril o njegovi življenjski zgodbi. Suvarin je bil zadnje dele premožne rodbine iz Tule. V Petrogradu ga je socialistično navdušenje, ki je objelo takrat vso rusko mladino, privedlo do sklepa, da postane rokodelec in sicer mehanik, da bi lahko živel med narodom, ki ga je hotel poznati in mu služiti kot brat. Od tega rokodelstva je sedaj živel, ko je pobegnil vsled nekega ponesrečenega atentata. Zatajen od rodbine, brez denarja, inozemec — bi bil kmalu poginil od glada, da ga ni sprejela vsled nekega štrajka montsouska družba na delo. Že leto dni je delal zdaj tam, ločen in vesten, da so ga imenovali delovodje vzor izvršnega delavca.

večega mesa stane 9 frankov, 1 kg slanina 9 frankov, 1 kg bele moke 1.50, 1 kg kruha 1.20, 1 kg sladkorja 4.20, 1 kg kave 11.50, 1 kg svinjskega mesa 12, 1 liter olja 5, 1 liter dobrega pitnega vina 1.10 frankov, 1 steklenica piva 1/2 litra 50 cent.

Tukaj en rudar zasluži na ših za 17 litrov vina, za najboljšega pa 10 litrov. Ali mogoče v Trbovljah en rudar to zasluži? Tukaj si lahko rudar vsak dan 1 liter vina in 1 liter piva privoščiti, ali si ga mogoče pri Trboveljski kdo? Mislim, da ne. Osebnost jih poznam nekaj iz Trbovelj kateri so že tukaj okoli eno leto; ko so v Francijo prišli, niso imeli ničesar, ne denarja, ne obleke. Danes jih pa vidim dobro oblečene in franke imajo v žepu. In nekaterim Slovenkam še salonski krojači ne delajo povelji, ko pa v Trbovljah še srajce niso imele na sebi. Tako gre, ko se eden kruha preobije. Seveda tak, ki pa misli, da bo franke zastoni

dobil, pa kriči okoli in misli, da mu bodo v Belgijo res franke za njim metali. Jaz sem že večim sprejemnice poslal in vsi so zadovoljni, le fisti stari kričači ne. Obenem voščim Vam veselo novo leto! Upam, da bo 24. leto boljše kakor pa 23. Da me ne bodo zopet po zaporih gonili, kakor pa lansko leto. Namesto kruha pa verige. Upam, da bo še prišel čas, ko se bo obračunalo s fistiimi mogotci.

Sedaj pa končam in Vas pozdravljam in ostanem Vam udani

Marlin Pajler.

Toliko pojasnila k prozorni gonji v »Strokovni Borbi« in »Glasu Svobode«. Ljudje, ki so slovenske rudarje spravili na kant in uničili delavsko gibanje, menda nimajo še dosti, ampak hočejo z lažjo uničevati še naprej. Rudarsko delavstvo pa vas je spregledalo in vam obrnilo hrbet.

„Proč z iluzijami!“

»V takih razmerah je naravno, da odpadejo poedinci iz bojnih delavskih vrst, da drugi zopet čakajo na »boljše čase« s prekrizanimi rokami, da se celo tretji udajajo iluzijam, da jim bo pomagal kak krški advokat dr. Dimnik, da se udajajo iluziji, da bo zakon o zaščiti države padel sam po sebi. Marsikateri, ki mu niso pomagale opozicijske stranke, se je zašel naravnost k vladi, da tam prepičuje in prosi. Fabjančič sklepa iz takih pojavov, da je temu kriva bojevitost proletarijata, razredna taktika proletarskih organizacij...«

(»Glas Svobode«, 16. jan. 1924.)

Koliko nerazumevanje, kolika omejenost odseva iz teh in še nekaterih drugih stavkov, ki jih je zapisal uvodničar »Glasa Svobode«! Predvsem vlada pri njem zanj usodepolna zmotna, če misli, da se samo okoli »Glasa Svobode«, »Strokovne Borbe« in N. D. S. J. zbirajo delavci, ki zase izključno lahko zahtevajo titulo »razredno-zavednega in bojevnega proletarijata«. Slaba bi se pisala slovenskemu delovnemu ljudstvu, če bi teh 1000—2000 ljudi, ki jih vodi Lemež in Žorga in katerih večji del je samo slučajno še pri njima zapisan, bil celotni »razredno-zavedni proletarijat«. Kaj res mislite, da so vse tiste tisočglave množice, ki so l. 1920. prihajale na shod komunistične stranke v Ljubljani, Trbovljah, Jesenicah, Zagorju, Hrasniku, Mariboru, Kočevju, in ki so še lani, preden ste vi vajeti vzeli v roke, popolnoma napolnile veliko dvorano »Uniona« (vi zdaj za silo pri največji ogitaciji zasedate neznanstveni »Mestni dom«), odpadle iz bojnih delavskih vrst, če nečejo hoditi na vaš shode? To vaše mnenje je zmotno. Velik del teh množic je še

ostal, kjer je bil, in je zvestejši svojemu staremu idealu, kot pa vi. Kako pojmujejo te »široke množice«, vašo stranko, naj vam izpriča ta-le resničen dogodek:

Eden naših sodrugov se je vozil z Jesenic v Ljubljano. V vlaku je nalezl na znanca, rudarja iz Trbovelj. Bilo je po volitvah v II. rudarsko skupino. Na vprašanje, zakaj so tako slabo izpogle, je rudar brez pomisleka odgovoril: »Zato, ker so šli voliti samo klerikale, socialiste, narodni socialisti in neodvisni. Komunisti so pa ostali doma.« Vidite, tako umevajo vas in vašo stranko »priprosti« delavci. Ali se vam kaj jasni?

Zmotno je misliti, da je skupina, bolj peščica ljudi še vedno ostala »revolucionarna stranka«, ker je ohranila gotove internacionalne zveze (to pa le vsled lažljivih informacij, ki bodo že še pokazale svojo slabost veljavo), če pa vodi doma tako pogubonosno, tako fatalno politiko, ki je proletarijat bolj pobila kot pa 3 leta zakona o zaščiti države. Proletarijat ne pozna ne fermanov, ne kakega rdečega svetega pisma, še manj pa orden revolucionarne barikade, ki si ga posamezni voditelji delijo med seboj; on da nekaj le na pravilno politiko in pravilno taktiko, ki sledi iz pravičnega umevanja internacionalnega in domačega položaja, ki rodi zdrave in dobre sadove.

Iz vaše politike in taktike ne more ničesar dobrega, velikega, pametnega in trajnega priti. Ker sem s kmetov doma, naj to vašo politiko in taktiko po domače razložim.

N. pr. mi pravimo: »Za okrepitev proletarijata je potrebna združitev obstoječih proletarskih organizacij.«

Vi pa pravite: »Ampak brez Miheva in Tokana.«

Mi pravimo: »Združene organizacije bodo stale na stališču razrednega boja.«

Vi pa pravite: »Pardon! Nepomirljivega razrednega boja!« (Kakšen pa je ta? Pa menda ni podoben stavki v mariborski železniški delavnici ali pa enodnevem protestnem »štrajku« na drž. železnicah?)

Mi pravimo: »Rudarji se morajo združiti v en sam sindikat.«

Vi pa pravite: »Ampak brez dr. Dimnika!« (Dr. Lemež, ing. dr. Guštinčič sta pa lahko zraven, menda zato ker je eden od njiju bil klerikalec, radikalec, Jugoslovčan, socijalpatriot, centrumaš; drugi pa predvojni socijalist in medvojni srbski centralist, agitator za vojsko, velik prijatelj dispozijskega fonda srbskega ministra policije, ljubitelj avtomobila srbskega komandanta žandarmerije, pozneje črnogorski rojalist, avstro-ogrski federalist, avtonomist, še-le na koncu komunisti in sedaj sudobist?! Ali je Dimnik kaj slabši od teh dveh? Pojte se soliti!)

Mi pravimo: »Naša taktika mora biti pametna. Glavno je, da dosežemo uspeh za delavstvo. Če pa navzlic najboljši taktiki ne dosežemo uspeha, bo delavstvu jasno, da nismo porazu krivi mi, ampak nasprotnikova premoč in ne bo zapustilo organizacije, ker ji bo zaupalo.«

Vi pa pravite: »Uspeh je stranska stvar! Glavno je revolucionarna propaganda, ki jo vršimo pri naših akcijah.« (Lepa revolucionarna propaganda so zlasti menda neumno začeti, neumno peljani in sramotno kočani štrajki. O tem se lahko kaj naučimo v Italiji, pa tudi pri nas. Igračkanje s štrajki je tam privedlo fašiste na površje, pri nas pa trboveljski in železničarski paradiž).

Jaka in Marcelj Žorga in dr. so pa še hujski. Ti pa pravijo: »Čim slabše, tem boljše! Če bo delavstvo imelo boljše plače, bo pa manj revolucionarno! Zadovoljno delavstvo ne bo delalo revolucije. Boljše je, da štrajk propade, kot pa da bi ljudje iz zadovoljnosti vtonili v »oportunistično.«

Mi pravimo: »Govoriti je srebro, molčati pa zlato. (Tepec je tisti, ki s svojim rogoviljenjem in vpitjem prebudi sovražnika; še večji tepec je pa tisti, ki slabo ali nič oborožen s trompeto prebudi vse svoje sovražnike na enkrat, jim z zmerjanjem napoveduje nepomirljiv »klasni« boj, jim pove, da jih bo vse obesil, če zmaga in potem še kavalirsko počaka, da so sovražniki ja vsak pobrali svojo gorjačo. Ali je kaj čudnega, če nasprotnikom nič kaj ne tekne vabilo na vislice in onega razgrajavega možakarja naj-

* Tega ne povemo iz hudobnosti, ampak zato, da se vidi, kako narobe je, če med »intelektualci« gotove osebe in sicer samo te jemljejo zase v zakup svo revolucionarnosti in značajnosti.

prej dobro namikastijo, nato pa ga vtaknejo onstran ključavnice, da se mu malo jezik poleže? Zatorej, ne izivaj po nepotrebnem, ne napoveduj ti, ubogi hrabroslav zajec, vojne celemu svetu naenkrat. Loti se vsakega sovražnika posebej, takrat pa tako, da bo izdatno! Pa še zaveznikov si poišči, tudi pri prejšnjih in bodočih sovražnikih. Glavno je, da v boju zmagaš! Z učenimi besedami je to povedal še Marks, sovjetska Rusija tudi tako dela. S kolonialnimi narodi se veže zoper Anglijo, z Nemci proti Franciji, s Turki proti britanskemu imperijalizmu; da oslabi Francijo, se pogaja z Anglijo in Italijo itd. Vse to so meščanske države. S to pametno politiko se Rusija krepi in utrjuje.)

Vi pa pravite: »Molk je kontrarevolucionaren, uspeh je oportunističen. Vaša previdnost je slepo mišljenje, vaša strategija kompromisarstvo. Vi hočete v boju biti zavarovani v okopih in imeti hrbet krit. Taka ni nepomirljiva klasna borba. Ta gre sredi sovražnih trum in odkrito in z visokim glasom oznanja: Glejte me! Prinašam vam smrt! Nepomirljivi klasni borbi je pod častjo, da bi se borila z enim samim sovražnikom na en pot, ona hoče boj z vsemi sovražniki naenkrat. Vi hočete svoje vojsčke maskirati, vtakniti jih hočete v sive ali celo zelene uniforme, da bi se njih barva manj razlikovala od tal in bi jih sovražnik težje zadel. To je meščanska strategija! Mi nepomirljivi klasni generali pa natakemo našim vojakom najbolj rdeče hlače in karmin rdeče čepice, da sovražnik vsaj vidi kam ciljati.«

(Konec prihodnjič.)

Pogovori po delu.

Dolgi so zimski večeri v zakajeni rudarski sobi. Ob takih prilikah se navadno razgovarjamo o vseh važnih vsakdanjih zadevah rudarskega delavstva in njih nalogah. Tudi naš sosed se prav rad razgovarja o stanju delavskega razreda in o pokretu, ki ga zastopajo »Delavske Novice«. Moj oče pa radi razmotrivajo druga vprašanja — kulturo in politiko. Začela sta s sosedom razgovor, kateremu sem se pridružil tudi jaz.

Oče: Zdi se mi, da so »Novice« prišle na jako rodovitna tla, tako da je pričakovati najboljših uspehov. Seveda treba je, da pljunemo v roke in se čvrsto lotimo dela za organizacijo in ujedinjenje vseh obstoječih rudarskih organizacij.

Sosed: Seveda! Opažati je zlasti sedaj v novem letu, da se za pokret, ki ga zastopajo »Delavske Novice« zanimajo široke plasti rudarskega delavstva. Ta pokret odobravajo tudi drugi ostali sotrpini, ki so organizirani v nasprotnih organizacijah. To se javno pokazuje zlasti na shodih, ki so sicer zadnji čas zelo slabo obiskani,

»Ti nisi lorej nikdar žejen?« ga je vprašal smeje Stefan.

In odgovoril je s svojim mehkim glasom, ki je bil skoro brez vsakega povdarka:

»Žejo imam, če jem.«

Vsak večer proli develi uri, ko se je izpraznila beznica, je ostal Stefan pri Suvarinu in čeblijal z njim. Pri tem je pil svoje pivo v majhnih požirkih, mehanik pa je kadil brez prestanka cigarete. Njegove oči so sonjavo gledale za dimom, levica je nervozno lipala po zraku.

»Veste, kaj,« je rekel nekega večera Stefan, »od Plucharla sem dobil pismo.«

Bil je še samo Rosseneur, zadnji gost je odšel.

»Ah,« je vzkliknil gostilničar in se postavil pred gosta. »Kje pa je Plucharl?«

Ze dva meseca je bil Stefan v stalni pisni zvezi z lilleskim mehanikom, ki mu je sporočil, da je sprejel v Montsou. Plucharl je sporočal sedaj Stefanu svoje migljaje in nasveče, kako naj dela propagando za socijalistično idejo med montsouškimi rudarji.

»Zveza, za katero gre, napreduje dobro. Kakor se zdi, pristopajo z vseh vetrov.«

»Kaj praviš k njih zvezi?« je vprašal Stefan Suvarina.

Ta je izpuhnil predse oblak dima in rekel mirno:

»Nova bedarija!«

Pa Stefan se je razvnel. Cisto posebna predispozicija ga je vrgla v boj dela proti kapitalu. Slo je za mednarodno delavsko združenje, ki se je ravno ustanovilo v Londonu. Ali ne gre tukaj za boj, v ka-

terem naj zmaga končno enkrat pravičnost? Vsi delavci sveta so se dvignili, se slinili, da si zagolove kruh, ki ga zaslužijo. Kako enostavna in vendar veličastna organizacija! Preden poleče šest mesecev, bo zemlja zavojevana in bodo gospodarjem narekovali poslave.

»Bedarije!« je ponovil Suvarin. »Bežite vendar s svojim uporom!« Stefan se je veselo zasmejal. Ni poslušal tovariša Rosseneurja, ki je bil bolj praktično navdahnjen, se ni zdelo vredno, da bi se razburjal. Samo vedeli je hotel vse natanko.

»Kaj? V Montsouju boš poskušal ustanoviti podružnico?«

To je bila Plucharlova želja, ki je bil tajnik severnega združenja. Poudarjal je zlasti pomoč, ki jo bo nudilo udruženje rudarjem, če se kdaj odločijo za štrajk. Stefan je bil mnenja, da se la dogodek ravno zdaj pripravljajo. Večno grizenje delovodij glede podpornih del mora enkrat dovesti do slabega konca in pobuniti vse rove.

»Najbolj neumni pa so odtegljaji,« je rekel Rosseneur; »peideset centimov za splošni fond, dva franka za podružnico — to se zdi da ni nič. Vendar slavim, da se bo marsikdo obotavljal to plačati.«

»Tembolj,« je vzkliknil Stefan, »ker bo treba najprej ustanoviti bolniško blagajno, iz katere bi se pozneje razvila blagajna za štrajk. Na vsak način je čas, da se misli na to. Jaz sem pripravljen, če so pripravljeni drugi.«

»Vse je tako drago,« je rekla Rosseneurka, ki je

vstopila in poslušala mrkega obraza. »Če vam povem, da sem dala za jajca dvaindvajset sujev. Tukaj mora priti do poloma.«

»Tako je, tako je,« so zavpili vsi trije možje kot iz enega grla. »Mora!«

»Poslušajte,« je rekel Suvarin s svojim mirnim glasom. »Vse je treba razbiti, ali bo pa lakota imela mlade. Dal Ko pride enkrat do tega, se bo reklo: dalje ne gre, potem bomo že videli, kaj bo.«

Če se je kdaj spozabil na ta način, potem sta vsa nemirna molčela Stefan in Rosseneur, ker nista vedela odgovora na njegove žalostne trditve.

Stefan je bil obupan vsled svoje nevednosti, se dvignil in rekel:

»Pojdimo spat. Vse to nam nič ne pomaga, da ne bi vstali jutri ob treh.«

Suvarin je ugasnil konec cigarete. Rosseneur je zaprl, ločili so se molče.

In vsak večer so imeli podobne pogovore v prazni pivnici, pri eni čaši piva, pri kateri je sedel Stefan celo uro. Plati temnih misli, ki je spala v njem, se je začela gibati in širiti. Zejen znanja, se je dolgo obotavljal, da bi si izposodil pri svojem sosedu knjig, ki so bile k nesreči samo nemške in ruske. Končno si je izposodil francosko knjigo o delavskih združenjih, ki jo je vrgel stran Suvarin z besedami: »Speč nove neumnosti!« Tudi je redno bral list, ki ga je dobival Suvarin, anarhistično »Borbo«, ki je izhajala v Ženevi.

(Dalje prihodnjič.)

vendar že tu se opetovano naglašava potreba enotne rudarske organizacije.

Oče: Upam, da ima vsak rudar dosti velike izkušnje o mezdah gibljivih. Ako pa je še kateri med nami, ki še verjame gospodi iz Turjaškega trga, naj še nasede diktatorjem a la Lemež, Hlebec & Co. Ako bi nasedel, bi prav gotovo poslednjič.

Sin: Oče vi ste jako čudni! Ali ne verjamete samemu sebi? Saj vendar vidite sami, da so rudarji obrnili hrbet svojim izkoriščevalcem, ki so si nadelali masko delavskih zaupnikov. Pri vsaki priliki, ako poskušajo rešiti potapljač Lemež, Hlebec & Co. ladjo, dobijo bolj temeljito brco. No in prav gotovo ne bo dolgo, ko bo rudarsko delavstvo stalo kompaktno na braniku za svoje življenjske pravice in šlo preko glav raznih generalov — samozancev s Turjaškega trga. Rudarsko delavstvo se zaveda, da je on največji in najvažnejši faktor v naši državi, s katerim bo morala računati tudi pred vsem trboveljska premogokopna družba. Rudarsko delavstvo je vsak dan bližje svojim vzvišeni ideji, katere glasnik so naše »Delavske Novice«.

Oče: To vem! Zlasti se je pokazalo, da so udarci »Delavskih Novic« v živo zadeli razne korupcioniste, ki ki so hoteli po delavskih hrbtih priti do svoje eksistence. Pri nas so uprizorili Jeseničani »Svet brez moških«. O prizoritvi sami nečemo spregovoriti — ampak za nas je važno to, da smo med drugimi opazili tudi gotove agente. Zlasti smo že opazili na reklamah, da pridejo v Trbovlje ljudje, ki nimajo radi, da jih delavstvo vidi. Par vlog sploh ni imelo označenih igralcev, ampak so bile kar pike. Na dan prireditve pa smo opazili v »Domu« Farčnika, o katerem je pisal neki sodrug iz Zagorja, da je v zvezi z demokrati in da ljudi farba, da je izgnan.

Sosed: Ja, ja! Jože, ali ga nisi videl, kako agentovsko izgleda. Pa tudi drugi so to opazili. Kdor nima čiste vesti, se ne upa pokazati tudi s svojim imenom. To je važno za nas rudarje. Razbijal je rudarske organizacije v revirjih, sedaj bo pa najbrže še kovinarske, da bodo tudi oni brezpravni.

Sin: Že mogoče, da bo poskušal ubiti še kovinarjem njihove organizacije. Značilno je to, da hoče biti povsod tajnik — povsod v načelstvu; vedno kaj novega pogruntava, samo, da na ta način sabotira delo, ki bi moglo koristiti delavstvu. Sicer ga jaz prav dobro ne poznam, ali tako ga nam je večkrat naslikal gosp. Princ — tisti Princ, ki je imel večkrat z nami opraviti še za časa, ko je še obstojala komunistična stranka Jugoslavije. Princ ga gotovo prav dobro pozna — pa je tudi mogoče, da je Farčnik res en agent.

Oče: Jože, saj so že »Del. Novice« poročale o njem, pa saj si menda čital! Ja, ja, »Novice« imajo prav — zadnjič so pisale, da se bo dal Horvatin v Zagrebu zapreti za par dni, da dobi zopet malo revolucionarne slave. No in kaj si videl en teden po tem? »Glas Svobode« je prinesel notico, da je bil gosp. Kamilo Horvatin, urednik »nezavisne« »Borbe« v Zagrebu od policije aretiran. Jože, kako se ti to zdi? Kaj pa ti, Janez, rečeš k temu?

Sosed: Jaz ne rečem nič drugega kakor to, da nas je hotel »Glas Svobode« zopet temeljito nafarbat. Saj sta vendar čitala, da je bil urednik in da je bil za pet let izgnan. Jaz si pa mislim tako: Horvatin je bil urednik. To je bilo policiji dobro znano in bi ga aretirala lahko takoj, ko se je pojavil v Zagrebu, ne pa da bi ga pustili, da bi še celo list urejeval. Iz tega se da sklepati tole: Horvatin je naprosil policijo, naj ga aretirajo. — »Delavske Novice« imajo zelo dober nos in so nas že naprej opozorile, kaj se bo zgodilo. »Delavske Novice« pišejo resnico, o tem sem zdaj globoko uverjen in da nas je hotel od centralne kase odvisni in od naroda »nezavisni« »Glas Svobode« po stari svoji navadi temeljito potegniti za nos. Kaj pa vidiš rečeta na to?

Oče: Prav res je tako. Jože, pogledj tudi že Janez dobro razume »Glas Svobode« v njegovi farbariji. Mi pa

imamo zopet dokaz več, da imajo »Delavske Novice« prav in da so iskrene. S tem imamo zopet en kol več za pobijanje golazni na Turjaškem trgu. To je imenitno!

Sosed: Kaj pravite vi oče, ali pa ti Jože, če se tudi našemu Lemežu ne zdi, da ima premalo revolucionarne slave, pa bi kar en dan lušno prinesel »Glas Svobode«, da je bil aretiran, ker je bil izgnan — pa če prav se zelo pridno pripravlja za buržuazno - advokatorski izpit. Mogoče pa bi na Studencu kdo verjel, če bi čital. Ja, ja, daleč so ti ljudje, daleč.

Sin: Mene pa to najbolj veseli, da ljudje to tako dobro razumejo. Saj vidite, da se je jelo vse oživljati, da je nebroj delavcev pripravljeno prijeti za delo, ki nam ga kažejo »Delavske Novice«. Mi samo glejmo, da za to pridobimo še one maloštevilne, ki še niso spregledali.

Oče: Predno bomo obhajali spomin Kristovega Vstajenja, moramo proslaviti Vstajenje nas bednih in ponižanih; zato dvignimo našo luč v obliki »Delavskih Novic« in dvignimo naš glas, ki kliče po oživiljenju, pomlajenju in prerobenju, ki kliče pravico, enakost in svobodo.

Z veseljem sem opazoval navdušenje sosedov in očeta in bil sem globoko uverjen, da se je ta misel porodila pri nešteti množicah trpečih rudarjev — v dnu sreča — in da bo z intenzivno silo bruhnila na dan in se udejstvila.

Na svidenje!

Sin sajaste trboveljske doline.

Komarjevi zapiski.

Vojna od l. 1914. do 1924.

(Nadaljevanje.)

II. Poglavje.

Ko se prebudim, se kar naenkrat znajdem pred Berlinom v neki mali občini, če se sploh sme imenovati občina, v kateri je strašilo še tisoč spominov na nekdanje, po vsem drugačno življenje. Prebivalcev je štela ta občina okoli 150, ki so se tu nastanili po prestanih vojnih grozotah, lakoti in boleznih. Bili pa so raznih narodnosti. Vmes je bilo tudi vagabundov, ki so se pa morali prilagoditi novemu življenju. Kajti prišli so iz raznih skrivališč in pribežališč ter pričeli trd boju za kruh. Vsled boja za vsakdanji kruh so bili miroljubni ljudje, zlasti odkar so obesili agenta Schpechbacherja, ki je kazal času neprimerno poželjenje po tuji posesti. Občina je bila popolnoma avtonomna. Prebivalstvo je začutilo, da je treba postaviti nekatere zakone. Svet je odkril znova potrebo po veri in po nečem, kar je držalo skupaj posamezne člane te občine, Stockendorfa. Javne posle je vodil neki duhovnik, pastor. Učil je preprosto in razmeram primerno vero. V svojih naukih se je bojeval neprestano s hudičevim ženskim vplivom in hudobnim duhom alkoholom. Ob nedeljah je učil. Ob delavnikih je pa delal, bil je namreč spreten mizar. Nedeljsko slavnost so obhajali v stari cerkvi. Vsi prebivalci so se ta dan pokazali v čudni obleki — ostanke iz predvojnih časov. Može so se ta dan kazali v frakih in cilindrih, dasiravno so bili bosi, ker niso imeli čevljev. Naš župan Redlich je nosil hlače z zlatimi portami, zeleno suknjo s svitlimi gumbi ter rusko kučmo, hodil pa je bos. Ženske so prihajale v cerkev z velikimi klobuki, polnimi raznega perja, katere so dobile pod razvalinami raznih prodajalen ali pa v starih grobnicah. Naj povem pri tej priliki, da je župan nosil obleko nekega pred 40 leti umrlega grofa.

Ob delavnikih so se oblačili v vreče ali kože in ostanke starih cunj.

Dogodilo se pa je, da je župan zgubil ovco in jo moral iskati. Tedaj sta šla s svojim vnukom, da jo najdeti. Ko sta se dobro oddaljila od vasi, mu pravi stari: »Ti si zadnji od vnukov, ki ga jaz poznam. No, vidiš, fante, sedaj smo pa v Berlinu!»

»Oče, nekdo je šel s kolesom,« pravi suhi trinajstleten fante.

»Za božjo voljo, takih pa ni danes več veliko. Kam se je pa peljal?«

»V Dortmund,« je rekel.

»Jaz ne verujem, ker ceste so tam vse pod vodo in pa zanič. Od vseh je edino dobra še Boljševiška cesta. Visoko po hribu pelje, ampak varna je.«

»Zakaj se pa imenuje Boljševiška cesta?« vpraša deček zvedljivo starega.

»Zato, ker so jo delali ruski komunisti, ki so bili pred 10 leti pri nas v deželi. Oni so delali in samo delali: ceste, železnice in tovarne ter so rekli: »Ena vera, en Bog, en vladar. Naša zastava je rdeča, naš je svet.« Pa prišli so hudobni Francozi in že ne vem kdo, pa so jih pregnali. Pa še prej, ko se jaz spominjam, je bilo vsega dovolj in dobro je bilo. Ko pa je naš cesar vojsko napovedal vsem državam, takrat se je začelo slabo, nehali so ljudje peči: »Deutschland, Deutschland über alles« in »Die Wacht am Rhein«. Moj Bog, še se dobro spominjam, ko se je vse polno ljudi prevažalo po cestah. Ceste pa so bile takrat ravne kot miza. Bicikli, avtomobili, motorna kolesa in Bog vedi še kaj, vse se je na njih križalo.«

»Čudne stvari, čudne stvari, ali je res?« je vprašal fante.

»Res, res! Cel dan so vozili todi; na stotine in stotine jih je bilo.«

»Kam so se vozili?« je vprašal zopet mali.

»Iz Berlina v Hamburg in nazaj. Zakaj, to Bog vedi. Je pač bilo tako: vse je potovalo križem sveta. Vse je bilo na potovanju. Vidiš tisto tam doli, to je bila železnica. Vseposod tukaj naokrog so stanovali ljudje. V vseh hišah jih je bilo polno. Po vseh cestah so se drenjali. Če greva po tem potu naprej, bova videla na vseh straneh hiše in hiše. Brez prestanka in vedno večje hiše: to je Berlin. Vse to pa je zdaj prazno in zapuščeno. Nikdo se ne briga več za to. Niti enega človeka ne najdeva nikjer, samo pse in mačke, ki se pode za podganami. Da, tamkaj sem bil večkrat! Tamkaj je stala knjižnica, velikokrat sem prebiral. Vse je želelo čitati, toda vojna je vse uničila, zadnjo sled civilizacije.«

»Kakšni ljudje so pa stanovali tod po teh velikih hišah?«

»Fini mestni ljudje, sami gospodje, ki so imeli denar. Saj mislili smo, da je denar tisto, — dokler ni prišel strašni polom. Takrat je pa bil denar samo papir, za en zlatnik ga je bilo več kot stotisoč milijonov. Jaz sem videl v mestu ulice, po katerih se ni moglo naprej. Ljudje so kupovali po prodajalnah, toliko jih je bilo. Iz prodajalen so dobivali jesti; tudi jaz sem imel tako prodajalno. Dandanes nimajo ljudje niti pojma več, kaj je prodajalna. Jaz sem tržil z vsakovrstnim blagom. Pomisli: imel sem tri vagone koruze, to je 30.000 kil. Oči bi ti izpadle, ko bi videl, kaj sem vse jaz imel v svoji prodajalni! Orehe, jabolka, oranže, rožičke, bambusove orehe.«

»Kaj pa so bambusovi orehi?« vpraša mali.

»To je bilo inozemsko sadje iz daljne Indije in južne Amerike. Vse to so pripeljali na ladjah. Danes pa so vse ladje potopljene. To je bilo življenje, kupčija, delo. Vse se je videlo: avtomobili, zrakoplovi, cirkusi. Zmirom je bilo kaj novega. Zdaj je pa vse proč. Vojska, Vojska je vse uničila. Ah, da bi ne bilo teh praznih hiš, bi mislil, da so bile samo sanje.«

»Kako da so vsi ti ljudje pomrli?« vpraša mali.

»Velik polom!« je odgovoril stari. »Vse je šlo dobro, dokler se ni začela velika vojska. Vsak je imel dosti jesti, vsak je imel svoje delo, vsak je bil zadovoljen.«

»In kako pa so prišli ljudje ob življenje?«

»Prišla je vojska. Z njo se je začela vsa nesreča. Vojska je divjala

naokrog. Vse je preobrnila. V Berlinu so prišli, ga zažgali; vse železnice so razdrli. Vojevali so se na zemlji in v zraku. Velike stvari, velike kot kake palače so plavale po zraku in se vojevale med seboj. Mrličji so pa padali na zemljo. Več ni bilo kupčije, ni bilo denarja, in če je bil denar, se ni moglo nič kupiti zanj. Kar naenkrat je prišlo, kakor da bi nikjer več ne bilo denarja. Imeli smo le čeke. Naenkrat pa niso več veljali čeki niti papirnat denar. Srebro je tudi padlo. A zlata ni bilo nikjer več dobiti. Imele so ga banke po mestih. Banke so pa bankrotirale, vse je bilo bankrotno. Vse brez dela. Tako je začela lakota in revolucija. Štrajki so bili na dnevnem redu. Vse vedno hujše in hujše. Drug drugega smo pobijali, streljali in plenili. Napadli so banke in iskali zlato v njih. Ali iz zlata je bilo nemogoče kruh napraviti. Mi smo se držali bolj mirno, nekaj krompirja smo še imeli, pa so nam nazadnje še tega odnesli; potem smo se pa preživeli od podgan. Nastala je lakota, in še ta lakota ne bi toliko škodovala, da ni prišli črna kuga. Ljudje so padali kot muhe poletu. Kar streslo ga je in je počrnel, pa ni bilo več nobene pomoči. O pokopavanju ni bilo govora. Tudi konje, mačke, pse je pobrala. Vsaka hiša je bila polna mrličev. Odkod je prišla, to ve ljubi Bog. Eni pravijo tako, eni tako, drugi drugače. Nekeferi pa pravijo, da so jo zanesli francoski vojaki iz Azije in Afrike sem.«

»Zakaj so začeli vojsko?«

»Vojsko so začeli, ker so vsi menili, da bodo šli v nebesa, drugi so rekli, da gre za vero, dom in za cesarja, trehji za svobodo.«

»In ali je končana vojska?«

»To ve ljubi Bog. Počniki, ki pridejo todi mimo, pravijo, da se še zmirom dajejo. Peščica ljudi se zmirom še drži neke in severu. Ravno tako v Kini, Ameriki in sam Bog ve kje...«

Tam spodaj, glej, kjer je vse tako čudno rdeče, je stala plinarna.«

»Kaj je plin?« je vprašal mali.

»To je nekaj, kar se ne da prijeti, s čimer so polnili balone in ljudi morili. Kamor so spustili plin med ljudi, je vse pomrlo.«

»Ampak zakaj niso prenehali z vojsko?«

»Iz trme in napuha. Vsak je hotel biti prvi. Vse je pa bilo prežeto patriotizma. Najraje bi bili vse prevrgli na kup. Potem so pa postali obupani in divji.«

Malemu to ni šlo v glavo in je dejal: »Toda vojna bi morala prenehati in sploh bi je ne bilo niti treba začeti.«

»Da, da,« pravi stari. »Nekdo bi jo bil moral neke preprečiti, toda kdo, kje in kako?«

Ivan Jerman, Črnomelj.
(Konec.)

Dopisi.

Zagorje. Dopisi iz Zagorja v »Del. Novicah« so neverjetno razburili živce tukajšnji »nepomirljivi klasi«. Materijala o teh možeh je še na kupe. Moramo jim pa pustiti do sapa. Zato naj ta materijal en čas leži; kajti mi hočemo vsakemu dati priliko, da se poboljša. Mi se s temi Lemeževimi agenti sploh ne bi pečali, ker vemo, da so le navadno, poslušno orodje v rokah izpriencev okoli »Glas Svobode«; toda če hočemo, da bo delavstvo zopet dobilo zaupanje v organizacijo in se bo dal voditi uspešen boj za zboljšanje današnjega žalostnega položaja rudarjev, se morajo ti ljudje brezpogojno umakniti s površja in postaviti v ozadje. Če ni v vas zamrl sleherni čut solidarnosti, boste to tudi storili, ko vidite, da vam je vsa masa obrnila hrbet. Zato vas bomo počakali. Če pa tega ne storite, ampak boste po vsej sili hoteli še naprej zavajati ljudi v nesrečo in neuspeh, potem se Kic, R. A. in drugi še oglasijo, ampak tako, da vas nikdar več ne bo minil glavobol. Tedaj pridejo na dan stvari, katerih se najbolj bojite. Torej, preudarite in ukrepajte!